

“Yeni” Olgusu: 100. Yılında Sykes-Picot Antlaşması, Orta Doğu ve Türkiye*

Phenomenon of “New”: Middle East, Turkey and the Sykes-Picot Agreement in Its 100th Year

Ceren GÜRSELER**

Öz

Mevcut dönemde Orta Doğu’yu ve Türkiye’yi değerlendirmek geçmişle kıyaslandığında farklı unsurların da ele alınmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda en fazla öne çıkan olgular yenilik ve değişimdir. Yeni ve farklı gelişmelerin yaşanması sebebiyle bölgede çeşitli alanlarda değişime gidilmesi gerektiği çeşitli isimlerce dile getirilmektedir. Türkiye’nin bazı dönemlerde vurguladığı Orta Doğu ile yakın ilişkisinin de bu çerçevede ele alınması gerekmektedir. Hedeflerin, tehditlerin, uluslararası politikaların ve bölgesel dinamiklerin ne kadar yeni unsur barındırdığı sorusunun yanıtı Orta Doğu’da neyin kim tarafından hedeflendiğine işaret etmektedir. Böylelikle kritik bir dönemden geçen bölgenin geleceğinin ne ölçüde değişikliklere açık olacağına anlaşılacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sykes-Picot Antlaşması, Yeni Orta Doğu, Türkiye Dış Politikası, IŞİD, Kürt gruplar.

Abstract

Contemporary analysis of the Middle East and Turkey entails evaluation of different components as well. In this regard, the most outlined facts are newness and change. Due to new and different developments, to some, a change has to be occurred in the Middle East. Turkey’s sometimes highlighted close relationship with the Middle East has to be analyzed according to this framework. Recognizing how many new elements are included in goals, threats, international politics and response of regional dynamics points out who aims what in the Middle East. Henceforth, as region is passing through critical process it is estimated that in what dimensions its future will be prone to changes will be figured out.

Keywords: The Sykes-Picot Agreement, New Middle East, Turkey’s Foreign Policy, ISIS, Kurdish groups.

Giriş

2016 Orta Doğusu’nda çatışmalar ve istikrarsızlık öne çıkan ve haliyle göze çarpan unsurlardır. Devletler arasında, devlet içinde farklı unsurlar arasında siyasi, idari ve askerî çatışmalar yaşanmakta; vekalet savaşları, terörizmin¹ de dahil edildiği karma savaşlar bölge siyasetini anlama ve anlatmada sıklıkla öne çıkarılmaktadır. Bölgenin birden fazla ülkesinde siyasi, idari belirsizliğin mevcudiyeti ve şiddet olaylarının yaşanması tartışmalı yorumları gündeme taşımakta-

* Makalenin Geliş Tarihi: 14.04.2016, Kabul Tarihi: 16.05.2016

** Dr., USGAM, Orta Doğu ve Afrika Ülkeleri Analisti, E-posta: cerengurseles@gmail.com

1 Mehmet Seyfettin Erol and Şafak Oğuz, “Hybrid Warfare Studies and Russia’s Examples in Crimea”, *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 9, Sayı 17, Kış 2015, s. 271.

Gazi

Akademik
Bakış

79

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

dır. “Arap Baharı”nın da etkisiyle Orta Doğu’da köklü değişimlerin yaşanmakta olduğu ve yaşanacağı çeşitli siyasetçiler, akademisyenler ve gazetecilerce öne sürülmektedir. Değişim, eskinin yerine yeni yapıların geleceğini başka bir deyişle yenilik kavramını beraberinde getirmektedir. Özellikle Irak ve Suriye’de devlet otoritesinin kalmadığı tezinden hareketle, Sykes-Picot Antlaşması ve 100. yıldönümü gündeme getirilerek beraberinde “Yeni Orta Doğu” söylemi kullanılmaktadır. Belirli ifadelerin kullanımıyla iki devleti odak alarak çizilen çerçeve ile sınır, yönetim değişikliği gibi yeni gelişmeler için algı yönetimi de dâhil birtakım hedeflerin gündemde olduğu düşünülmektedir. Bu tabloda bölge liderliğine oynayan Türkiye’nin “yeni” kavramından neler anladığı ve buna cevaben geliştirdiği tavırları önemlidir.

Orta Doğu’da Yine Yeni Yeniden

1. Sykes-Picot’un Yeniden Gündeme Getirilmesi:

Osmanlı İmparatorluğu sonrası bölgesel düzeni belirlediği öne sürülen Sykes-Picot Antlaşması’nın artık geçerli olmadığı ve bu yüzden değişmesi gerektiği medyada, akademik gündemde sıklıkla² yer almaktadır. “Sykes-Picot döneminin bittiği” ifadesi başta Suriye ve Irak olmak üzere Orta Doğu’daki Arap ülkelerinin toprak bütünlüğünün sona erdiği anlamında bu görüşü dile getirenlerce iddia edilmektedir³.

Bugüne uyarlandığında Antlaşma; Suriye, Irak, Lübnan ve Filistin’i kapsamaktadır. 1916 Antlaşması’na göre 5 yönetim birimi oluşturulacaktı: Kuveyt’i de içine alacak şekilde Bağdat’tan Körfez’in batısını, bugünkü Irak’ın kuzey yarısını, Ürdün’ü, Negev Çölü’nü ve Sina Yarımadası’nı kapsayan bölge İngiltere’nin etki alanı altında olacaktı. Suriye ve Lübnan, Fransa kontrollüne verilirken Filistin toprakları için de uluslararası rejimde karar kılınmıştı.

Sınırların artık geçerli olmadığı tezinin yanında devletin siyaseten ve idareten ne kadar varlık gösterebildiği de sorularak “Sykes-Picot düzeni” sorgulanmaktadır. “Arap Baharı” bu bağlamda hem neden hem de sonuç olarak değerlendirilmektedir. Gösterilerin, bu bölgedeki “sınırları anlamsız hale getir-

2 Bkz:Yalçın Doğan, “Sykes-Picot’yu Kimse Unutmasın”, *Hürriyet*, <http://www.hurriyet.com.tr/sykes-picot-yu-kimse-unutmasin-1942470708.12.2011>, 25 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir; Özgür Tomakin, “Sykes-Picot Düzeni Yıkılıyor mu?”, *Al Jazeera Türk*, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/sykes-picot-duzeni-yikiliyor-mu>, 13.06.2014, 29 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir; Oğuz Düzgün, “Yeni Bir Sykes-Picot’a Doğru”, *Timeturk*, <http://www.timeturk.com/yeni-bir-sykes-picot-a-dogru/yazar-116625>, 25.01.206, 24 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir; Peter Van Buren, “Time for a New Sykes-Picot Agreement to Fix the Middle East”, *Reuters*, <http://blogs.reuters.com/great-debate/2016/03/06/redividing-the-middle-east-offers-the-best-chance-for-peace/>, 06.03.2016, 27 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

3 F. Gregory Gause III, “Is This the End of Sykes-Picot?”, *Brookings*, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2014/05/20-no-end-sykes-picot-gause>, 20.05.2014, 25 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

diği” ifade edilmektedir⁴. Gösteriler esnasında ve sonrasında siyasi ve askerî devlet dışı oluşumların ortaya çıkması neden olarak gösterilmektedir⁵.

Irak ve Suriye temel alınmaktadır. IŞİD’in Haziran 2014 itibariyle etki alanını iki ülkeye genişleterek hilafet ilan etmesi; Suriye’nin yanında Irak’ın da toprak bütünlüğünün tehdit altında olması, bölünmesi olarak yorumlanmaktadır⁶. Kürt oluşumlarının da birden fazla ülkede faaliyet gösterebilmesi ve siyasi, idari hedefleri yukarıdaki tezin gerekçeleri arasında sayılmaktadır. Irak’ın üç devlete bölünmesi, Alevi devletinin kurulması gibi iddialar dile getirilmektedir. Irak’ın kuzeyindeki Kürt siyasi ve idari oluşumu “Yeni Orta Doğu”nun bir “şifresi”⁷ olarak nitelendirilmektedir. Kürtlerin Kerkük’teki mevcudiyeti de aynı şekilde yorumlanmaktadır⁸. Irak’tan sonra Suriye’de de Kürt oluşumları meydana gelmiştir. Suriye’nin kuzeydoğusunda kanton olarak da ifade edilen bölgesel oluşumlar örnek olarak verilebilir: Hasaka, Kobani ve Afrin. Rojava, bir diğer özerk bölge olarak öne çıkmaktadır. IŞİD ve Kürtlerin devlet içindeki devlet oldukları, yarı-devlet oldukları ifade edilmektedir.⁹ Vergi toplanması, eğitim dahil çeşitli alanlarda halka müdahale edebilmesi açıklama olarak getirilmektedir¹⁰.

Yukarıdaki tablodan hareketle “mevcut dönemin Sykes-Picot oluşumunda” kendi devletlerine sahip olacak unsurlar olarak Araçlar yerine rol ve yetkinin Kürtlere verildiği anlamı çıkmaktadır. Sykes-Picot Antlaşma düzeninin bozulduğu ve böylelikle bölgedeki farklı Kürt hareketlerinin bunu self-determinasyon için bir fırsat olarak kullanabilecekleri iddia edilmektedir¹¹. Keza Barzani’nin Irak Kürtlerini’nin referanduma gideceğini açıklaması Sykes-Picot’un 100.yılına dikkat çekilerek gündeme getirilmektedir.¹² Suriye’deki Kürtlerin federasyon tezi de bu bağlamda kullanılabilir. Kantonlar örneğinde görüldüğü üzere çeşitli adımlar atılmıştır. 2013’te Ankara’ya Suriye’nin bir parçası olarak kalmak istediklerini¹³ ifade etseler de sonrasında kanton oluşumuna gidilmiştir.

4 Bülent Aras, “Arap Baharı Sonrası Jeopolitik: IŞİD ve Türkiye”, *Orta Doğu*, Kasım-Aralık Cilt: 6, Sayı 65, s. 11.

5 *ibid.*s. 11.

6 Yossi Alpher, The ISIS Conquests in Iraq: the New Levant Reality, *Expert Analysis*, June 2014, s.1. Bkz: Namo Abdulla, “How ISIL Advanced Kurdish Nationalism”, *Turkish Policy Quarterly*, Winter 2016, Volume 14 Number 4, s.90.

7 M. Deniz Tansi, *Yeni Orta Doğu’nun Şifresi: Irak’ın Kuzeyi*, s.1346.

8 Yossi Alpher, *ibid.*, s.1.

9 Richard Falk, “A New World Order? ISIS and the Sykes-Picot Backlash”, *Foreign Policy*, <http://www.foreignpolicyjournal.com/2105/12/26/a-new-world-order-isis-and-the-sykes-picot-backlash/>, 26 December 2015, 24 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

10 Nicos Panayiotides, “The Islamic State and the Redistribution of Power in the Middle East”, *International Journal on World Peace*, Vol. XXXII No.3, September 2015, s. 14.

11 Namo Abdulla, “How ISIL Advanced Kurdish Nationalism”, *Turkish Policy Quarterly*, Winter 2016, Volume 14 Number 4, s.90.

12 *ibid.*, s. 97

13 Michael M. Gunter, “Iraq, Syria, ISIS and the Kurds: Geostrategic Concerns for the US and Turkey”, *Middle East Policy*, Vol. XXII, No.1, Spring 2015, s. 108.

Diğer yandan Ankara, Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması ve Kürtlerin siyasi ve idari taleplerini "dizginlemeyi"¹⁴ amaçlamaktadır. Esad ise federasyonun Suriye için uygun olmayacağı görüşündedir. Federasyonun ilan edileceği bölgelerde Kürtlerin yüzde 30 civarında nüfus oluşturduklarına dikkat çekmektedir¹⁵. Suriye Kürtlerinden hareketle böylelikle hedeflerin değiştiğini siyasi gündemin haritada karşılık bulabildiği görülmektedir.

Sykes-Picot'nun gündeme getirilmesinin bir başka nedeni de dış müdahale açısından¹⁶ günümüz ile benzerlik-karşıtlık ilişkisinin kurulmasıdır. Bölge yine uluslararası aktörlerin müdahalesine açıktır. Suriye özelinde ABD ve Rusya'yı Fransa ve İngiltere'nin yerine koyan kaynaklar mevcuttur¹⁷. Devletin yetki ve idari bütünlüğünü sorgulatan Kürt oluşumların dış ülkelerle ilişkisi de bölgesel düzenin sarsıldığı tezini desteklemek için kullanılmaktadır. Kobani'deki Kürt hareketinin IŞİD'e karşı mücadele etmesi ve bu bağlamda Washington'dan destek sağlanması ellerini güçlendiren önemli bir konu olmuştur. ABD'nin yanında Almanya, İtalya, Fransa ve Kanada Kürt siyasi hareketine anti-tank füzesi örneğinde görüldüğü gibi çeşitli silah desteğinde bulunmaktadır¹⁸. Böylelikle mevcut gelişmelerin bu denklemin kurulmasına neden olduğu düşünülmektedir.

2. "Yeni Orta Doğu"nun Gündeme Getirilmesi ve Sykes-Picot ile İlişkilendirilmesi:

"Sykes-Picot düzeninin" artık bölgenin gerçeklerine, ihtiyaçlarına uymadığı ve değişmesi gerektiği tezleri beraberinde "Yeni Orta Doğu" kavramını da getirmektedir. "Yeni Orta Doğu" ile neyin kastedildiği muğlak olup "Arap Baharı"ndan hareketle devrimin gerçekleşebileceği, gösterilerin düzenlenebileceği bir süreç olarak da yorumlanabilir. Lübnan ve Filistin'den ziyade Suriye ve Irak için bu ifade kullanılmaktadır; siyaset, akademi ve medya çevrelerinde genel olarak Suriye ve Irak odaklı yorumlar, analizler yapılmaktadır. Öte yandan değişecek alan olarak bölge adının kullanılması ülke bazındaki değişiklikten ziyade bölge düzeyinde ilgili değerlendirmelerin ele alınacağını göstermektedir.

"Sykes-Picot sonrası düzen" ve "Yeni Orta Doğu" kavramlarının birbirini desteklediği düşünülmektedir. Kürt hareketinin, IŞİD'in varlığı ve ilgili gelişmeler Orta Doğu'nun eskisi gibi olmadığı tezi için gerekçe olarak kullanılmaktadır. Bu aktörlerin mevcudiyeti sınırlar ile de ilişkilendirilmektedir. Kürt hareketi için sınırların yeniden tanımlanması (*re-bordering process*) süreci, IŞİD

-
- 14 Bayram Balcı, "Suriye Krizi: Türkiye'nin Orta Doğu Rüyasının Sonu mu?", *Heinrich Böll Stiftung*, s. 14
 15 "Esad: Suriye, Federasyon fikri için Fazla Küçük", *Sputnik*, <http://tr.sputniknews.com/ortadoğu/20160327/1021772568/esad-suriye-federasyon.html>, 27 Mart 2016, 29 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.
 16 Marina Ottaway, Learning from Sykes-Picot, *Middle East Program Occasional Paper Series*, Fall 2015, s.3.
 17 ibid, s.9.
 18 Namu Abdulla, ibid, s.92.

Görüş

içinse yeniden yer edinme (*re-territorialization*¹⁹) fikirleriyle Orta Doğu'nun yeniden şekillenebileceği öne sürülmektedir. Örneğin IŞİD'in bir terör örgütü olarak büyük bir alanda hâkimiyet göstermesinin modern tarihte bir ilk olduğu kaydedilmektedir²⁰.

Orta Doğu'nun yeniden düzenlenmesinde “Arap Baharı” olarak adlandırılan toplumsal ve siyasal hareketler bir başka gerekçe gösterilmektedir. Tunus'ta başlayan gösteriler ve beraberindeki siyasal dalga Orta Doğu'nun kilit ülkelerinde çeşitli boyutlarda etkili olmuş ve olmaktadır. Tunus, Libya, Mısır ve Suriye aklı gelen ilk örneklerdendir. Tunus, “Arap Baharı” olarak adlandırılan ve iktidar değişimini getiren ayaklanmaların ilk örneği idi. Farklı siyasal kesimler arasında işbirliğinin gerçekleşmesi ise Tunus'u Arap ayaklanmalarının bölgedeki diğer örneklerinden farklı kılmaktadır. Öte yandan Mısır'daki Tahrir gösterileri ve Mübarek'in istifası-Müslüman Kardeşler'in iktidara gelmesiyle dikkat Kahire'ye çevrilmiştir. Müslüman Kardeşler ve rejim arasındaki gerginlik, örgütün siyasal ve hukuki tasfiyesi gibi gelişmelerden sonra Mısır'daki süreç Mübarek dönemini hatırlattığı için farklı bir alana kaymıştır²¹. Libya ve Suriye için “Arap Baharı” farklı boyutlarda ve hasarlı etkilerle devam etmektedir. İki ülkede de toplumsal gösterilerle başlanmış fakat süreç iç savaş, vekâlet savaşı ve karma savaşa dönüşmüştür. Böylelikle Tunus, “Arap Baharı” olarak adlandırılan sürecin en önemli sınavı haline gelmiştir. Arap ayaklanmasının siyasal İslamcı Ennahda'nın diğer siyasal güçlerle uzlaşmasını getirmesi bunun en önemli nedenlerinden biri olmuştur. Diğer taraftan terör saldırılarının devam etmesi Tunus gibi yumuşak geçişin yaşandığı örneklerde dahi sürecin hassas ve sorunlara gebe olabileceğini böylelikle Suriye'deki çözümünün uzun zaman alabileceğini düşündürmektedir.

“Yeniler” ve Türkiye ile İlişkisi: Dış Politikaya Yansımaları

Neo-Osmancılık gibi çeşitli söylem ve ilgili politikalarla Ankara, “yeni Orta Doğu” kavramını, “post-Sykes-Picot dönemi” tezini hem beslemekte hem de bunlardan etkilenmektedir. Türkiye'nin Orta Doğu'daki etkisini ve rolünü arttırmak olarak basitçe nitelendirilebilecek Neo-Osmanlıcılık kavramı; Sykes-Picot Antlaşması yerine farklı düzenlemeye gidilmesi tezi, “Yeni Orta Doğu” düzeni ve Türkiye arasında bir ilişki kurulmasına sebebiyet vermiştir. “Yeni Orta Doğu” ifadesini Ahmet Davutoğlu²² gibi bizzat devlet katındaki isimler

19 Murat Yeşiltaş and Tuncay Kardeş, “The New Middle East, ISIL and the 6th Revolt Against the West”, *Insight Turkey*, Vol. 17, No. 3, Summer 2015, s.70.

20 Panayiotides, *ibid*, s. 22

21 Ceren Gürseler, “Tunus ‘Arap Baharı’ Şimdi de IŞİD ile Sınıyor”, *USGAM*, <http://www.usgam.com/tr/index.php?l=807&cid=2501&konu=0&bolge=5>, 23 Mart 2015, 13.04.2016 tarihinde erişilmiştir.

22 “Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun TBMM Genel Kurulu'nda Suriye'deki Olaylar Hakkında Yaptığı Konuşma, 26 Nisan 2012”, *Dışişleri Bakanlığı*, http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-tbmm-genel-kurulu_nda-suriye_deki-olaylar-hakkinda-yaptigi-konusma_-26-nisan-2012.tr.mfa, 01 Nisan 2016 tarihinde erişilmiştir.

Gazi

Akademik
Bakış

83

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

kullanmıştır. AKP yönetiminde üst kademelerde olması, başbakan ve dışişleri bakanı görevlerinde bulunması Davutoğlu'nun söylemlerinin incelenerek "yeni Orta Doğu"-Türkiye ilişkisinin daha net bir şekilde ele alınmasına imkan tanımaktadır. 2012 tarihli konuşmasında "yeni Orta Doğu"nun barışa ve eşitliğe dayanacağını ifade ederken Türkiye'nin rolü ve sorumluluğu olacağını da kaydetmiştir. 2013 yılında ise Davutoğlu, Sykes-Picot Antlaşması neticesinde ortaya çıkan düzeni değiştireceklerini öne sürmüştür²³. Ayrıca sınırların yapay olduğu ve bölgenin siyasi ve ekonomik entegrasyonunu engellediği ifadelerini kullanmıştır²⁴. Orta Doğu'nun algılanmasında ve Türkiye'nin ilgili hedeflerinin tanıtılmasında özellikle jeostratejik anlamda İslam medeniyetinin ve Osmanlı tarihinin altı Davutoğlu tarafından çizilmektedir²⁵.

Konjonktürden hareketle Ankara'nın Sykes-Picot düzeni, "Yeni Orta Doğu" değerlendirmeleri özellikle son dönemde değişmiştir. Bugün; yeni Sykes-Picotlara yani yeniden düzenlemelere karşı çıkmaktadır. Bölgede yeni bir Sykes-Picot'un yaratılmaya çalışıldığını; Türkiye'nin de bunun karşısında durduğunu yine Davutoğlu bizzat açıklamıştır²⁶. Suriye'nin toprak bütünlüğünün korunması hedefinde 1916 tarihli Antlaşma'ya gönderme yapılmış ve bölünmeye dikkatleri çekmiştir²⁷. Yeniden bölünmelere izin verilmemesi gerektiğini aksine birliği destekleyecek politikaların izlenmesi gerektiğini ifade etmiştir²⁸.

Bugünkü Orta Doğu'nun yeni olup olmadığı sorgulanırken Türkiye-Orta Doğu ilişkileri de gündeme gelmektedir. Türkiye Cumhuriyeti'nin AKP iktidarına kadar Orta Doğu ile ilişkileri bölge ülkelerinin teröre destek vermesi gibi nedenlerden ötürü yakın olmamış birtakım engellerle karşılaşmıştır²⁹. 2000'li yıllara gelindiğinde ise Türkiye'nin Orta Doğu politikasında değişiklikler yaşanmıştır³⁰. Bu bağlamda Ankara-Şam ilişkilerinin gelişmesi örnek olarak

- 23 "Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun Diyarbakır Dicle Üniversitesinde Verdiği "Büyük Restorasyon: Kadim'den Küreselleşmeye Yeni Siyaset Anlayışımız" Konulu Konferans, 15 Mart 2013, Diyarbakır", *Dışişleri Bakanlığı*, http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-ahmet-davutoglu_nun-diyarbakir-dicle-universitesinde-verdigi_buyuk-restorasyon_kadim_den-kuresellesmeye-yeni.tr.mfa, 01 Nisan 2016 tarihinde erişilmiştir
- 24 Emre Erşen, "Geopolitical Codes in Davutoğlu's Views Toward the Middle East", *Insight Turkey*, Vol. 16, No.1, Winter 2014, s.94.
- 25 ibid, s.90.
- 26 "Davutoğlu: Yeni bir Sykes Picot'a direniyoruz", *Aljazeera Türk*, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/davutoglu-yeni-bir-sykes-picota-direniyoruz>, 19 Mart 2016, 24 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.
- 27 Servet Günerigök, "Turkish PM Stresses Syria's Territorial Integrity", *Anadolu Ajansı*, <http://aa.com.tr/en/world/turkish-pm-stresses-syrias-territorial-integrity-/532644>, 06 Mart 2016, 27 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.
- 28 ibid.s. 11..
- 29 Mehmet Seyfettin Erol ve Emre Ozan, "Türk Dış Politikasında Süreklilik Unsuru Olarak Siyasal Rejim", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 4, Sayı 8, Yaz 2011, s. 32
- 30 ibid, s. 33

Gazi

Akademik
Bakış

84

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

kullanılabilir. 2000’li yılların ikinci yarısından sonra Suriye de “güven ortamı”³¹ yaratılan ülkeler arasında gösterilmiştir. İkili yakın ilişkiler “Sınır Baharı” olarak değerlendirilmiş³² fakat sonrasında Ankara ve Şam’ın istikrarsızlıkta sürekli birbirlerini suçladıkları gergin bir sürece girilmiştir.

Ankara, “Yeni Orta Doğu”-“Sykes-Picot sonrası dönem” ilişkisini genel olarak Suriye ve Irak odaklı kurmaktadır. IŞİD’in yarattığı güvenlik tehdidi buna neden olarak gösterilebilir. Terör örgütüne yabancı savaşçı katılımını engellemede Batı’nın daha fazla rol üstlenmesini³³; toprak bütünlüğünün korunmasını fakat Esad rejiminin değişmesini Ankara istemektedir. Türkiye’nin Neo-Osmanlılık hedefinin yanında Kürt sorunu ve ilgili politikaları kapsamında da “Yeni Orta Doğu” ve “Sykes-Picot sonrası düzen” değerlendirmelerinin yapılması gerekmektedir. Suriye ve Irak’ta Kürt bölgelerinin oluşmasından sonra sınırları içerisindeki Kürt nüfus nedeniyle gözler Türkiye’ye çevrilmiştir. Ankara; iki ülkenin toprak bütünlüğünün korunmasından yanadır fakat yukarıda da bahsedildiği üzere yönetim değişikliği talebi farklı politikalar izlemesine neden olmuştur. Örneğin; Irak’ta Baas rejiminin yönetimden ayrılmasını istemiş fakat merkezdeki gücün azalması ile ters orantılı Kürtlerin çoğunlukta bulunduğu bölgelerde gücü, kontrolü ele geçirmesine çeşitli politikalarla sebebiyet vermiştir³⁴. Irak’ta da eski başbakan Maliki ile ilişkilerin gerilmesi Kürt oluşumlarının güçlenmesine neden olmuştur³⁵.

“Yeni Orta Doğu” da komşularının sınırının değişmesi ve terör tehdidi gibi sorunların yanında Türkiye’nin sığınmacılar gibi yumuşak sorunlarla karşılaşması muhtemeldir. Irak’tan gelen sığınmacılar için Ankara’nın çok fazla müdahil olmadığı söylenebilir³⁶ fakat Suriye’de ise durum tam tersidir. Türkiye kapılarını açmış ve AB ile antlaşmalara imza atmıştır. Böylelikle Irak ve Suriye temelli “Sykes-Picot ve Yeni Orta Doğu” değerlendirmeleri, Türkiye’nin çeşitli iç sorunlara maruz kalabileceğini göstermektedir. Eğitim gibi hizmetlerden yararlanamamaları, istihdamın sağlanamaması gibi günlük olarak değerlendirilebilecek sorunların yanında radikalleşmenin ve istikrarsızlığı yayılması³⁷ orta ve ileri vadede Ankara’nın karşılaşabileceği olası sorunlar arasında gösterilebilir.

- 31 Mehmet Seyfettin Erol, “11 Eylül Sonrası Türk Dış Politikasında Vizyon Arayışları ve ‘Dört Tarz-ı Siyaset’”, *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 1 Sayı 1, Kış 2007, s.52
- 32 Mehmet Tan, Aziz Belli, Abdullah Aydın, “2002 Sonrası ve Arap Baharı Kapsamında Türkiye-Suriye İlişkileri ve Bölgesel Yansımaları”, *II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu 1-2 Ekim 2012*, s. 72
- 33 Derya Kap, “AB ve Türkiye’nin IŞİD ve Yabancı Savaşçılarla Mücadele Politikası”, *İKV Değerlendirme Notu*, İktisadi Kalkınma Vakfı, s.2.
- 34 Erol Kurubaş, “Arap Baharı’nda Eklemlenen Kürt Bölgeleri ve Türk Dış Politikasına Etkileri”, *Orta Doğu Analiz*, Haziran 2013, Cilt 5 Sayı 54, s. 21
- 35 ibid.s. 21.
- 36 Sertif Demir, “Irak ve Suriye Krizlerinin Karşılaştırılmalı Analizi: Nedenler, Gelişmeler, Sonuçlar ve Türkiye Üzerine Etkileri”, *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XII/2 (Kış 2012), s.572
- 37 ibid. s. 572.

Gazi

Filistin ve Lübnan'da ise Türkiye'nin ilgisinin tehdit ile doğru orantılı olarak azaldığı ifade edilebilir. Oysa Lübnan ve Filistin'de de sorunlar mevcuttur. Lübnan'da mezhepçiliğin arttığına dikkat çekilmektedir; özellikle Sünni ve Şiiiler arasında gerginliğin arttığı belirtilmektedir³⁸. Filistin sorununda ise iki devletli çözümden giderek uzaklaşmaktadır. Filistin-İsrail sorununun milliyetçi çizgisi yerine dini boyut ön plana çıkarılmaya çalışılmaktadır. Şiddet olaylarının yaşanmasından ve çözümden uzaklaşılmasından hareketle Üçüncü İntifada'nın başlayabileceği yorumları da yapılmaktadır³⁹.

Sonuç

"Yeni Orta Doğu", "Sykes-Picot'nun 100. Yılı" siyasi-diplomatik söylemin bir parçasıdır. Orta Doğu, "kritik"⁴⁰ bir dönemden geçmektedir. Bölgenin siyasi⁴¹ ve coğrafi haritasının değişeceği öne sürülmektedir. Bu tip söylemler ister istemez coğrafyanın, jeopolitiğin nasıl oluşturulduğu; aslında hangi amaçların gerçekleştirilmesinin istendiği sorularını gündeme getirmektedir. Eleştirel jeostratejik bir bakış açısı ile yani bölgesel olarak siyasetin nasıl oluşturulduğuna bakılması önem arz etmektedir⁴².

Çeşitli gelişmelerin vuku bulması Sykes-Picot'ya, antlaşmanın yüzüncü yıldönümüne ve "yeni Orta Doğu" gibi bir kavramın gündeme gelmesine neden olmuştur. Örneğin "Arap Baharı"nın yaşanması ve sonrasındaki siyasi süreç, "Sykes-Picot düzeninin" değişmesi gerektiği ve "yeni Orta Doğu"ya ihtiyaç duyulduğuna dair tezler için kullanılmaktadır.

Antlaşma ve sonrası farklı yorumlara açıktır. Arapların self-determinasyonu olarak yorumlanabilmektedir⁴³. Örneğin Arapların desteği alınarak Arap devletlerinin kurulması Sykes-Picot'yu bir başka okuma şeklidir. Günümüzde yani Sykes-Picot sonrası dönemde Araplar yerine Kürtlerin self-determinasyon odaklı gündemde yer alacağı görülmektedir.

Sykes-Picot Antlaşması'nın Osmanlı düzenini yıktığı tezleri dile getirilmektedir fakat 1916 Antlaşması tüm yönleri ve düzenlemeleriyle uygulanmamıştır; ama çizdiği sınırlar bugün de geçerliliğini korumaktadır. Suriye'yi Irak'tan ayıran sınır, Irak-Kuveyt sınırı, Suriye ve Ürdün dışında kalan Filistin

38 Daniel Byman, "Sectarianism Afflicts the New Middle East", *Survival*, Vol. 56, No. 1, February-March 2014, s. 94.

39 Ceren Gürseler, "Filistin'de 'Üçüncü İntifada' Yorumları", *USGAM*, <http://www.usgam.com/tr/index.php?l=807&cid=2613&konu=24&bolge=0>, 07.10.2015, 08 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

40 Meliha Benli Altunışık, "Orta Doğu'da Bölgesel Düzen ve Arap Baharı", *Orta Doğu Analiz*, Mayıs 2013- Cilt 5- Sayı: 53, s. 78

41 Michael M. Gunter, *ibid*, s. 109

42 Emre Erşen, *ibid*, s.85.

43 C. Akça Ataç, "A Comparative Civilizational Reading for the Middle East and Turkey's New Role in it", *Global Change, Peace and Security*, Vol. 28, No. 1, s.104.

mandası sınırları çizilmemiştir⁴⁴. Ayrıca mevcut dönemdeki sınırların antlaşmadaki sınırlara ne kadar benzediği de tartışmalıdır⁴⁵. Sınır düzenlemelerinin “mezhepsel, aşiretsel veya etnik ayrımlarda karşılık bulamamasından”⁴⁶ dolayı Sykes-Picot düzenlemeleri sorunlu olarak nitelendirilmektedir. Buradan da “yeni Sykes-Picot düzeni” ve “yeni Orta Doğu” ile sınırların tamamlanacağı anlamı çıkmaktadır.

Sykes-Picot’nun Orta Doğu’ya bugünkü şeklini veren son antlaşma olmaması da Antlaşma’nın yüzüncü yılına vurguda bulunulmasını ve “yeni Orta Doğu” ifadelerini sorgulatmaktadır. 1919’da dış güçler arasında çeşitli görüşmeler devam ederken 1922’de ise Sevri Adlaşması imzalanmıştır. Bu nedenden ötürü Sevres yerine Sykes-Picot’ya odaklanarak belirli amaçların mı hedeflendiği düşünülmektedir.

Sykes-Picot Antlaşması’na odaklanmak bölge içi ve bölge dışı faktörlerin görmezden gelinmesi anlamına da gelmektedir. Çünkü salt antlaşma değil sonrasındaki gelişmeler de bölgenin bugünkü haline gelmesinde etkili olmuştur. Örneğin Ottaway; Türk ve Arap milliyetçilerin dış güçlere karşı tutumu, azınlıkların talepleri, Çarlık Rusyası’nın düşüşü gibi faktörlerin farklı bir Orta Doğu tablosunu ortaya çıkardığını ifade etmektedir⁴⁷.

Değişim talepleri ve “Sykes-Picot düzeninin” sorgulanması sınırların yeniden tanımlanması/çizilmesini gündeme getirmektedir. Sınır değişiminin kim tarafından istendiği ise çoğu zaman göz ardı edilmektedir. Araplar, Kürtler veya Türklerin mi yoksa bölge dışı devletlerin mi sınırları değiştirmek istediği önemlidir.

“Yeni Orta Doğu” ise ülkelerin iç koşullarının yanında bölgesel denge, bölgesel güç dağılımı gibi konularda değişikliği sorgulatmaktadır. Başka bir deyişle bölgesel güçler olarak Türkiye, İran, Mısır, Suudi Arabistan ve İsrail’in⁴⁸ yerini başka ülkelerin veyahut aktörlerin mi aldığı sorusu sorulmalıdır. “Yeni Orta Doğu”da ittifaklar, güvenlik tehditleri, ticaret ve enerji yollarının yeniden düzenlendiği yorumu yapılmakta⁴⁹ fakat alandaki durumun incelenmesi gerekmektedir. Yine Suriye özelinde kıyaslamaya gidilerek çeşitli çıkarımlarda bulunulabilir. Suriye üzerindeki bölge ülkelerinin rekabeti ve dış güçlerin müdahalesi önceden de yaşanmıştır. 1970’te Hafız Esad’ın iktidara gelmesinden

44 “Putin Follows His Tsars”, *The World Today*, April & May 2016, s. 28

45 Marina Ottaway, *ibid*, s.1.

46 Tarık Osman, “Sykes-Picot, Orta Doğu’ya Nasıl Bir Miras Bıraktı?”, *BBC Türkçe*, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/07/140630_sykes_picot_mirasi, 2 Temmuz 2014, 24 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

47 Ottaway, *ibid*, s.3.

48 Murat Yeşiltaş and Tuncay Kardaş, *ibid*, s.69.

49 Itamar Rabinovich, “The End of Sykes-Picot? Reflections on the Prospects of the Arab State System”, *Middle East Memo*, Number 32, February 2014, s.1

Gazi

Akademik
Bakış

87

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

önce Suriye, bölgesel güç müdahaleleri odağında⁵⁰ olmuştur. Aynı durum farklı dönemlerde Lübnan ve Irak için de yaşanmıştır⁵¹.

“Yeni Orta Doğu” için “Arap Baharı”nın değişim, yenilik göstergesi olarak kullanıldığı yukarıda da belirtilmiştir. Öte yandan “Arap Baharı”nın öncesinden bölgede “yeniliğin” gündemde olduğunu gösteren politika örneklerine rastlanmaktadır. Büyük Orta Doğu Projesi, BM Arap İnsani Gelişme Raporu demokrasinin, dış müdahalenin “Arap Baharı” öncesinin etkili konu başlıkları olarak değerlendirilebilir. Büyük Orta Doğu Projesi, Kasım 2003’te dönemin Amerikan yönetimince bölgeye demokrasi⁵² getirmek için gündeme sunulmuştur. 2002-2003 tarihli BM Arap İnsani Gelişme Raporu’nda ise demografik ve ekonomik verilerle Büyük Orta Doğu Projesi’ne destek sağlanmıştır. Raporda bilgi, özgürlük ve kadının güçlendirilmesi olmak üzere üç unsurun vurgulandığı ifade edilebilir⁵³.

Büyük Orta Doğu Projesi’nden ve BM Raporu’ndan hareket edilecek olduğunda rejim değişikliği ve demokrasinin yerleşmesinden “Yeni Orta Doğu” ile birlikte bölge sınırlarının değişmesine kaydı görülmektedir. Öte yandan Orta Doğu geçmişinde idari, siyasi değişim girişimleri ve talepleri olmuştur; dış girişimlerle bölge gündemine değişim ilk defa mevcut dönemde gelmemiştir. Arap milliyetçiliğinin dorukta olduğu dönemde düzen değişikliği hedeflenmiştir. Mısır-Suriye birleşme girişimi örneği verilebilir. Başka bir deyişle 1950’li yıllardan 1990’lı yıllara kadar bölgede değişimin yaşandığı görülmektedir⁵⁴. 1990’lı yıllarda da düzenin artık sorunları çözemediği ve taleplere cevap veremediği tezleri dile getirilmiştir.⁵⁵

Ayrıca İŞİD’den çok önce siyasal İslamcı hareketler, hilafetin ve büyük bir İslam devletinin kurulması gibi hedeflerle bölgede varlığını sürdürmeye çalışmıştır. 2014’de İŞİD, Sykes-Picot düzeninin bozulduğu yönündeki ifadesini⁵⁶ dile getirmesi değişim yanlılarınca sıklıkla vurgulanmaktadır fakat İŞİD’in üye profilinin incelenmesi Orta Doğu siyasetinin bilindik parametrelerinin geçerli olduğunu göstermektedir. Örgütün yönetim kadrosunun çoğunluğunu eski Baasçılar oluşturmaktadır⁵⁷. Başka bir deyişle Irak’ın Sünni kesimi, ABD işgali sonrası yapıda idari ve siyasi alanda istediklerini elde edemeyince farklı örgütlenmeye gitmeyi tercih etmiş ve böylelikle İŞİD’in varlık gösterebilmesi kolaylaşmıştır.

50 Meliha Benli Altunışık, ibid, s. 77

51 İbid.s. 77.

52 Eddie J. Girdner, “The Greater Middle East Initiative: Regime Change, Neoliberalism and US Global Hegemony”, *The Turkish Yearbook of International Relations*, Vol. XXXVI, 2005, s. 37.

53 ibid, s. 43.

54 Barry Rubin, “Virtually Unnoticed: A New Middle East”, *Israel Journal of Foreign Affairs*, Vol. III, No. 2, 2009, s.11.

55 Barry Rubin, ibid, s.12.

56 Eugene Rogan, “A Century After Sykes-Picot?”, *Cairo Review*, 19 2015, s.108

57 Michael M. Gunter, ibid, s. 104.

İŞİD ve Kürt unsurlarının varlığı ve faaliyetleri çeşitli siyasi ve idari terimlerle belirli bir kalıba konmak istenmekte ve de böylelikle değişim tezlerine dayanak oluşturulmaya çalışılmaktadır. Oysa bahse konu oluşumlar için kullanılan yarı-devlet, de facto devlet kavramları sadece günümüz için ve salt Orta Doğu politikalarına yönelik bir söylem değildir. Afrika’daki birçok devlet için de kullanılmaktadır. 2003’ten yani ABD’nin müdahalesi öncesinden Irak devletinin çöktüğü ya da dış müdahale ile “oluşturulan” devletin çöktüğü ifade eden kaynaklar bulunmaktadır⁵⁸.

Bölgenin yeni düzenlemeyle sorunlarından kurtulacağı tezi şiddetin ve istikrarsızlığın nedenleri düşünülünce sorgulanmaktadır. Orta veyahut uzun vadede bu sorunlar çözülsün bile toplumsal düzeyde etkilerinin devam edeceği düşünülmektedir. Suriye veya Irak’ta çatışmalar bitip siyasi ve idari düzen kurulsun dahi Orta Doğu’ya ne zaman istikrar geleceği tartışmalıdır. İŞİD, 2014 yılı verilerine göre 80 ülkeden fazla teröristi bünyesinde barındırmaktadır⁵⁹. Bu tablo istikrarın sadece Orta Doğu ile ya da Suriye ve Irak ile bağlantılı olmadığını göstermektedir.

Filistin sorununun varlığı da diğer taraftan “yeni Orta Doğu” kavramını sorgulatmaktadır. Bölgede mülteci akını, Filistin sorununa kadar gitmektedir, siyasal İslam’ın çıkış ve taraftar toplama noktalarından biri de Filistin sorunudur. Bugün ise İsrail işgali altındaki topraklarda Selefi hareketlerin çoğaldığına dikkat çekilmektedir⁶⁰. Bu gruplar; Kudüs’ün ve El-Aksa Cami’nin kurtulmasını, halifeliğin kurulmasını; Taliban, İŞİD, Eş-Şabab ve Sina Yarımadası’ndaki siyasal İslamcı terör hareketleri ile çalışmayı hedeflemektedir⁶¹.

Orta Doğu’da aslında yeni gelişmeler yaşanmaktadır: Avrupa’dan teröristler gelmekte ve doğduğu, yetiştiği topraklardan çok uzakta belirli bir nedenden dolayı şiddet eylemlerine başvurmaktadır. Suriye’den çevre ülkelere ve Avrupa’ya göç bulunmaktadır. Türkiye, değişim ve yenilik gündeminde kırmızı çizgilerini korumaktadır. Büyük Orta Doğu Projesi’nin önemli ülkelerinden biri, modeli⁶² ve Medeniyetler İttifakı’nın eş ortağı iken terör tehdidi, mülteci sorunu gibi istikrarsızlık unsurlarıyla baş etmek durumundadır. “Yeni Orta Doğu”, Türkiye ve “Sykes-Picot düzeni” gibi konuları ele almak konjonktürel ve siyasi alanlarda farklı bir ilişkiyi ortaya sermektedir. Gündemi oluşturmaları konjonktürle doğrudan alakalıdır.

58 Roby C. Barrett, *The Collapse of Iraq and Syria: The End of the Colonial Construct in the Greater Levant*, JSOU University Press, Florida, 2016, s. 79.

59 Derya Kap, ibid, s.16.

60 Adnan Abu Amer, “Jihadi Salafis’ - A New Component in the Palestinian Political Context”, *Palestine-Israel Journal*, 20.4 & 21.1, s.15

61 ibid s.17.

62 Şadiye Deniz, “Orta Doğu’nun Yeniden İnşasının Yapı Bozumu: Büyük Orta Doğu Projesi Üzerine Bir Analiz”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 201, Kış 2012, s.178

KAYNAKLAR

ABDULLA Namo "How ISIL Advanced Kurdish Nationalism", *Turkish Policy Quarterly*, Winter 2016, Volume 14 Number 4, ss.89-97.

ALPHER Yossi, "The ISIS Conquests in Iraq: the New Levant Reality", *Expert Analysis*, June 2014, ss.1-3.

ALTUNIŞIK Meliha Benli, "Orta Doğu'da Bölgesel Düzen ve Arap Baharı", *Orta Doğu Analiz*, Mayıs 2013- Cilt 5- Sayı: 53, ss. 71-78.

ABU AMER Adnan, "Jihadi Salafis'- A New Component in the Palestinian Political Context", *Palestine-Israel Journal*, 20.4 & 21.1, ss.12-24.

ARAS Bülent, "Arap Baharı Sonrası Jeopolitik: IŞİD ve Türkiye", *Orta Doğu*, Kasım-Aralık Cilt: 6, Sayı 65, ss.10-13.

ATAÇ C. Akça, "A Comparative Civilizational Reading for the Middle East and Turkey's New Role in it", *Global Change, Peace and Security*, Vol. 28, No. 1, ss.99-115.

BALCI Bayram, "Suriye Krizi: Türkiye'nin Orta Doğu Rüyasının Sonu mu?", *Heinrich Böll Stiftung*, ss. 9-15.

BARRETT Roby C., *The Collapse of Iraq and Syrai: The End of the Colonail Construct in the Greater Levant*, Florida, ISOU University Press, 2016.

BYMAN Daniel, "Sectarianism Afflicts the New Middle East", *Survival*, Vol. 56, No. 1, February- March 2014, ss.79-100.

"Davutoğlu: Yeni bir Sykes Picot'a direniyoruz", *Al-Jazeera Türk*, <http://www.aljazeera.com.tr/haber/davutoglu-yeni-bir-sykes-picota-direniyoruz>, 19 Mart 2016, 24 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

DEMİR Sertif, "Irak ve Suriye Krizlerinin Karşılaştırılmalı analizi: Nedenler, Gelişmeler, Sonuçlar ve Türkiye Üzerine Etkileri", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, XII/2 (Kış 2012), ss.553-578.

DENİZ Şadiye, "Orta Doğu'nun Yeniden İnşasının Yapı Bozumu: Büyük Orta Doğu Projesi Üzerine Bir Analiz", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 5, Sayı: 201, Kış 2012, ss.168-183.

Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun Diyarbakır Dicle Üniversitesinde Verdiği "Büyük Restorasyon: Kadim'den Küreselleşmeye Yeni Siyaset Anlayışımız" Konulu Konferans, 15 Mart 2013, Diyarbakır", *Dışişleri Bakanlığı*, http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-ahmet-davutoglu_nun-diyarbakir-dicle-universitesinde-verdigi_buyuk-restorasyon_kadim_den-kuresellesmeye-yeni.tr.mfa, 01 Nisan 2016 tarihinde erişilmiştir.

"Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu'nun TBMM Genel Kurulu'nda Suriye'deki Olaylar Hakkında Yaptığı Konuşma, 26 Nisan 2012", *Dışişleri Bakanlığı*, http://www.mfa.gov.tr/disisleri-bakani-sayin-ahmet-davutoglu_nun-tbmm-genel-kurulu_nda-suriye_deki-olaylar-hakkinda-yaptigi-konusma_-26-nisan-2012.tr.mfa, 01 Nisan 2016 tarihinde erişilmiştir.

Görsel

Akademik
Bakış

90

Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

DOĞAN Yalçın, "Sykes-Picot'yu Kimse Unutmasın", *Hürriyet*, <http://www.hurriyet.com.tr/sykes-picot-yu-kimse-unutmasin-1942470708.12.2011>, 25 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

DÜZGÜN Oğuz, "Yeni Bir Sykes-Picot'a Doğru", *Timetürk*, <http://www.timeturk.com/yeni-bir-sykes-picot-a-dogru/yazar-116625>, 25.01.206, 24 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir

EROL Mehmet Seyfettin, "11 Eylül Sonrası Türk Dış Politikasında Vizyon Araışları ve 'Dört Tarz-ı Siyaset'", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 1 Sayı 1, Kış 2007, s.52

EROL Mehmet Seyfettin ve Emre Ozan, "Türk Dış Politikasında Süreklilik Unsuru Olarak Siyasal Rejim", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 4, Sayı 8, Yaz 2011, ss. 33-55.

EROL Mehmet Seyfettin and Şafak Oğuz, "Hybrid Warfare Studies and Russia's Examples in Crimea", *Gazi Akademik Bakış*, Cilt 9, Sayı 17, Kış 2015, pp.216-277.

ERŞEN Emre, "Geopolitical Codes in Davutoğlu's Views Toward the Middle East", *Insight Turkey*, Vol. 16, No.1, Winter 2014, pp.85-101.

"Esad: Suriye, Federasyon fikri için Fazla Küçük", *Sputnik*, <http://tr.sputniknews.com/ortadogu/20160327/1021772568/esad-suriye-federasyon.html>, 27 Mart 2016, 29 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

FALK Richard, "A New World Order? ISIS and the Sykes-Picot Backlash", *Foreign Policy*, <http://www.foreignpolicyjournal.com/2105/12/26/a-new-world-order-isis-and-the-sykes-picot-backlash/>, 26 December 2015, 24 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

GAUSE III F. Gregory, "Is This the End of Sykes-Picot?", *Brookings*, <http://www.brookings.edu/research/opinions/2014/05/20-no-end-sykes-picot-gause>, 20.05.2014, 25 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

GIRDNER Eddie J., "The Greater Middle East Initiative: Regime Change, Neoliberalism and US Global Hegemony", *The Turkish Yearbook of International Relations*, Vol. XXXVI, 2005, ss. 37-71.

GUNTER Michael M., "Iraq, Syria, ISIS and the Kurds: Geostrategic Concerns for the US and Turkey", *Middle East Policy*, Vol. XXII, No.1, Spring 2015, ss. 102-111.

GÜNERİGÖK Servet, "Turkish PM Stresses Syria's Territorial Integrity", *Anadolu Ajansı*, <http://aa.com.tr/en/world/turkish-pm-stresses-syrias-territorial-integrity-/532644>, 06 Mart 2016, 27 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

GÜRSELER Ceren, "Filistin'de 'Üçüncü İntifada' Yorumları", *USGAM*, <http://www.usgam.com/tr/index.php?l=807&cid=2613&konu=24&bolge=0>, 07.10.2015, 08 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

GÜRSELER Ceren, "Tunus 'Arap Baharı' Şimdi de IŞİD ile Sınanıyor", *USGAM*, <http://www.usgam.com/tr/index.php?l=807&cid=2501&konu=0&bolge=5>, 23 Mart 2015, 13.04.2016 tarihinde erişilmiştir.

KAP Derya, "AB ve Türkiye'nin IŞİD ve Yabancı Savaşçılarla Mücadele Politikası", *İKV Değerlendirme Notu*, İktisadi Kalkınma Vakfı, ss. 1-17.

Gazi

Akademik
Bakış
91
Cilt 9 Sayı 18
Yaz 2016

KURUBAŞ Erol, "Arap Baharı'nda Eklemlenen Kürt Bölgeleri ve Türk Dış Politikasına Etkileri", *Orta Doğu Analiz*, Haziran 2013, Cilt 5 Sayı 54, ss. 17-25.

OSMAN Tarık, "Sykes-Picot, Orta Doğu'ya Nasıl Bir Miras Bıraktı?", *BBC Türkçe*, http://www.bbc.com/turkce/haberler/2014/07/140630_sykes_picot_mirasi, 2 Temmuz 2014, 24 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

OTTAWAY Marina, *Learning from Sykes-Picot, Middle East Program Occasional Paper Series*, Fall 2015, ss.1-11.

PANAYIOTIDES Nicos, "The Islamic State and the Redistribution of Power in the Middle East", *International Journal on World Peace*, Vol. XXXII No.3, September 2015, ss.11-24.

"Putin Follows His Tsars", *The World Today*, April & May 2016, pp.28-30.

RABINOVICH Itamar, "The End of Sykes-Picot? Reflections on the Prospects of the Arab State System", *Middle East Memo*, Number 32, February 2014, ss.1-9.

ROGAN Eugene, "A Century After Sykes-Picot?", *Cairo Review* 19/2015, ss.99-109.

RUBIN Barry, "Virtually Unnoticed: A New Middle East", *Israel Journal of Foreign Affairs*, Vol. III, No. 2, 2009, ss.11-13.

TAN Mehmet, Aziz Belli, Abdullah Aydın, "2002 Sonrası ve Arap Baharı Kapsamında Türkiye-Suriye İlişkileri ve Bölgesel Yansımaları", *II. Bölgesel Sorunlar ve Türkiye Sempozyumu 1-2 Ekim 2012*, ss. 66-74.

TANSİ M. Deniz, Yeni Orta Doğu'nun Şifresi: Irak'ın Kuzeyi.

TOMAKİN Özgür, "Sykes-Picot Düzeni Yıkılıyor mu?", *Al Jazeera Türk*, <http://www.aljazeera.com.tr/al-jazeera-ozel/sykes-picot-duzeni-yikiliyor-mu>, 13.06.2014, 29 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir.

VAN BUREN Peter, "Time for a New Sykes-Picot Agreement to Fix the Middle East", *Reuters*, <http://blogs.reuters.com/great-debate/2016/03/06/redividing-the-middle-east-offers-the-best-chance-for-peace/>, 06.03.2016, 27 Mart 2016 tarihinde erişilmiştir

YEŞİLTAS Murat and Tuncay Kardeş, "The New Middle East, ISIL and the 6th Revolt Against the West", *Insight Turkey*, Vol. 17, No. 3, Summer 2015, pp.65-83.

Görüş